

Bartłomiej Tambor (Muzeum Historii Kielc)

Eksponowanie postaci Józefa Piłsudskiego w działalności wystawienniczej i edukacyjnej Muzeum Historii Kielc

Józef Piłsudski – działacz społeczny i niepodległościowy, żołnierz, polityk, mąż stanu. Jeden z symboli niepodległej Polski¹. Otoczony był kultem, który po zamachu majowym w 1935 r. stał się faktycznie ideologią państwową, służącą z jednej strony legitymizacji rządów sanacji, a z drugiej wspomagającą odbudowę tożsamości narodowej i integrację społeczeństwa². Jego imieniem upamiętniano ulice, place, gmachy. Wznoszono pomniki i fundowano tablice pamiątkowe. Jednym z najwcześniejszych sposobów popularyzacji postaci Naczelnika i jego żołnierzy były wystawy sztuki legionowej³. Ponadto organizowano też wystawy przy okazji konkursów na realizację pomników. Najbardziej znane z nich odbyły się w Warszawie i Katowicach po śmierci Piłsudskiego w 1935 r.⁴. Wizerunki Marszałka gościły również na wystawach poza granicami Polski, m.in. w Paryżu⁵. Po 1935 r. nadzór nad upamiętnianiem postaci Marszałka pełnił Naczelny Komitet Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego. Wśród popieranych przez niego pierwszoplanowych zadań znalazły się: budowa w Wilnie pomnika, budowa grobowca na cmentarzu Na Rossie w Wilnie, wykonanie krypty i sarkofagu na Wawelu, usypanie kopca na Sowińcu w Krakowie, budowa pomnika w Warszawie, wsparcie założonej w 1920 r. przez Piłsudskiego Fundacji Stypendialnej, mającej na celu pomoc w kształceniu dzieci poległych żołnierzy Wojska Polskiego, „stworzenie pomnika żywego” (pod którym to hasłem rozumiano nadawanie imienia Marszałka nowo powstałym różnorodnym instytucjom użyteczności publicznej, ale popieranie także takich inicjatyw, jak stypendia), upamiętnianie głazami miejsc związanych z życiem Marszałka. Pod specjalną opieką komitetu znalazł się również plan odbudowy rodzinnego dworu Piłsudskich w Żuławie, gdzie powstało muzeum biograficzne⁶.

1 Heidi Hein-Kircher jako główne elementy mitu Józefa Piłsudskiego wymienia: Twórca Polskiej Armii i Zwycięski Wódz, Największy Polak w Historii, Bohaterski Obrońca, Twórca Niepodległości, Budowniczy Polski Mocarstwowej i Strażnik Jej Sławy, Wielki Wychowawca Narodu, Symbol Polski, Ojciec Narodu. H. Hein-Kircher, *Kult Józefa Piłsudskiego i jego znaczenie dla państwa polskiego 1926–1939*, Warszawa 2008, s. 227–242.

2 Tamże, s. 31.

3 Pierwszą wielką wystawę sztuki legionowej otwarto 18 listopada 1916 r. w Pałacu Sztuk Pięknych w Krakowie; J.M. Sosnowska, *Sztuka Legionów Polskich*, w: „Rocznik Historii Sztuki”, tom XL, wyd. PAN, 2015, s. 62, 66,

4 Warszawski pomnik zamierzano umieścić na Polach Mokotowskich na pl. Na Rozdrożu, gdzie projektowano dzielnicę im. Marszałka Piłsudskiego. W Katowicach miał powstać pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego i Powstańca Śląskiego.

5 W 1937 r. w pawilonie polskim podczas EXPO w Paryżu wśród wizerunków władców Polski znalazła się również pełnopostaciowa rzeźba Marszałka autorstwa Tadeusza Breyera; *Wystawa Międzynarodowa w Paryżu*, wydawnictwo „Kuriera Warszawskiego”, maj – listopad 1937 r., s. 44.

6 P. Cichoracki, *Naczelny Komitet Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego 1935–1939 – mechanizmy działania*, „Dzieje najnowsze” 2002, nr 4, s. 40.

Warto podkreślić, że największa kolekcja pamiątek po Piłsudskim znajdowała się w powstałym w 1936 r. muzeum w Belwederze⁷. Zbiory liczyły łącznie 3562 pozycji z lat 1915–1935. Niestety, większość z nich zaginęła w czasie wojny⁸.

W Kielcach miejscem, gdzie szczególnie upamiętniono Marszałka było Sanktuarium utworzone w byłym pałacu biskupów krakowskich⁹. Inicjatorami jego powstania był wojewoda kielecki Władysław Dziadosz i Naczelny Komitet Upamiętniania Marszałka Józefa Piłsudskiego. W dniu otwarcia Sanktuarium 2 października 1938 r. odsłonięto również w Kielcach pomnik Czynu Legionowego (tzw. Czwórki Legionowej) autorstwa Jana Raszki.

W okresie II wojny światowej i Polski Ludowej oficjalne upamiętnianie Marszałka na terenie Polski było zakazane¹⁰, pomimo to przetrwał on w pamięci zbiorowej społeczeństwa. Obecnie zakres podmiotów zajmujących się godnym uczczeniem postaci Piłsudskiego jest bardzo szeroki, są to organizacje społeczne, osoby prywatne oraz instytucje państwowe i samorządowe, w tym oczywiście muzea. Muzea, a szczególnie te o profilu historycznym, są ważnym elementem przekazywania, podtrzymywania i kształtowania pamięci zbiorowej społeczeństw i mają tu do spełnienia szczególną rolę¹¹. Powstałe w 2006 r. Muzeum Historii Kielc wielokrotnie eksponowało postać Marszałka poprzez wystawy oraz równoległe prowadzoną działalność edukacyjną.

W 2008 r., w 90. rocznicę odzyskania niepodległości w siedzibie Muzeum Historii Kielc została otwarta wystawa czasowa zatytułowana „Przystanek Niepodległość”. Ekspozycja powstała we współpracy z Kieleckim Klubem Kolekcjonera. Znalazły się na niej archiwalne fotografie, elementy uzbrojenia, karty pocztowe, znaczki, sztandary, plakaty propagandowe mocarstw zaborczych. Wśród nich pamiątki związane ze zorganizowanym przez Józefa Piłsudskiego Związkiem Strzeleckim, Pierwszą Kompanią Kadrową i zrodzonym z niej Legionom Polskim, m.in. portret Piłsudskiego z 1915 r. oraz fotografia przedstawiająca Komendanta wśród oficerów Polskiej Organizacji Wojskowej. Oprócz zbiorów Muzeum Historii Kielc i członków Stowarzyszenia Kielecki Klub Kolekcjonera wykorzystano eksponaty z muzeów narodowych w Kielcach i Krakowie, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, Muzeum Armii Krajowej w Krakowie, Muzeum Śląskiego w Katowicach, Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz od osób prywatnych.

W 2014 r. z okazji 100. rocznicy wkroczenia Pierwszej Kompani Kadrowej do Kielc przygotowana została wystawa planszowa „Józef Piłsudski na pomnikach w II Rzeczypospolitej” (il. 1). Ekspozycję można było zobaczyć w dniach od 8 sierpnia do 23 września na kieleckim placu Wolności. Stanowiła element uroczystości związanych z odsłonięciem konnego pomnika Marszałka. Na 20 planszach pokazano najciekawsze

7 Ustawa z dnia 4 stycznia 1936 r. o utworzeniu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze; Dz. U. 1936, nr 4, poz. 27.

8 J. Rećko, *Józef Piłsudski w sztuce i upamiętnianiu*, Bydgoszcz – Lubartów 2010, s. 10.

9 Piłsudski upamiętniany był w Kielcach wielokrotnie. W 1921 r. został honorowym obywatelem Kielc. Przy tej okazji odsłonięto przypominającą ten fakt (oraz rocznicę wkroczenia Pierwszej Kompanii Kadrowej) płytę na ścianie Magistratu. W 1929 r. Rynek w Kielcach zmienił nazwę na pl. Marszałka Piłsudskiego (obecnie tę nazwę nosi skwer przed Wojewódzkim Domem Kultury). 4 listopada 1934 r. odsłonięto przed dworcem kolejowym tablicę pamiątkową dedykowaną Marszałkowi. Jego imieniem nazwano stadion sportowy 4 PP Leg. oraz Dom Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

10 Wyjątkowy pod tym względem był 1981 r., gdy na fali rewolucji solidarnościowej w okresie od listopada do grudnia tego roku można było w Muzeum Narodowym w Kielcach obejrzeć wystawę „Z Dziejów Kielc 1914–1918”, autorstwa Jana Główni i Tadeusza Kosińskiego, na której zaprezentowano eksponaty związane z Piłsudskim i legionami. J. Kuczyński, A. Oborny, E. Postoła, *Kronika muzealna 1979–1982*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” 1984, t. 13, s. 393, 394.

11 J. Kłaś, *Muzea historyczne – pomiędzy pamięcią zbiorową a polityką pamięci historycznej*, „Zarządzanie w Kulturze” 2013, R. 14, z. 3, s. 206.

Il. 1. Fragment wystawy planszowej „Józef Piłsudski na pomnikach w II Rzeczypospolitej” prezentowanej z okazji odsłonięcia pomnika Piłsudskiego na pl. Wolności w Kielcach, sierpień 2014 r.

rzeźbiarskie próby upamiętnienia Józefa Piłsudskiego, podejmowane w okresie II Rzeczypospolitej. Znajdowały się wśród nich zarówno skromne tablice pamiątkowe, jak i monumentalne projekty. Na wystawie zostały wykorzystane fotografie z Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz Muzeum Historii Kielc¹².

Rok później, od 20 maja do 28 sierpnia, na kieleckim Rynku zaprezentowana została wystawa „Józef Piłsudski w karykaturze”. Prezentowała nieco inne spojrzenie na postać Józefa Piłsudskiego, który w dwudziestoleciu międzywojennym był jedną z najczęściej i najchętniej karykaturowanych osób z polskiego świata politycznego. Grafiki wykorzystane na wystawie pochodziły w większości z satyrycznych czasopism: „Cyrułika Warszawskiego”, „Wróbli na dachu” oraz „Muchy”. Ekspozycję uzupełniły przedwojenne rysunki ze zbiorów Muzeum Karykatury w Warszawie oraz Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Na poszczególnych planszach przedstawiono najważniejsze wydarzenia z życia politycznego Józefa Piłsudskiego po 1918 r., m.in.: przewrót majowy, wybory parlamentarne, sprawę brzeską, zmianę konstytucji. Ukazano także jego współpracowników: Prezydenta Polski Ignacego Mościckiego, premierów Kazimierza Bartla, Walerego Sławka.

Od 1 lutego 2017 do 21 maja 2017 r. w Muzeum Historii Kielc można było obejrzeć przygotowaną przez Muzeum Tatrzańskie wystawę czasową „Bronisław Piłsudski – niezwykły brat Marszałka”. Ekspozycji upamiętniającej tego wybitnego naukowca, badacza i muzealnika towarzyszyła druga, zatytułowana „Józef Piłsudski – niezwykły brat

12 Wystawa planszowa nie była jedynym wkładem Muzeum Historii Kielc w obchody związane z odsłonięciem pomnika Piłsudskiego. Zdjęcia związanych z Piłsudskim eksponatów muzealnych zostały wykorzystane do wykonania proporców, które zostały zawieszone w mieście na czas trwania uroczystości.

Il. 2. Fragment wystawy „Józef Piłsudski – niezwykle brat Bronisława”

Bronisława”. Na wystawie dwaj kieleccy kolekcjonerzy Jerzy Osiecki i Stanisław Wyrzycki zaprezentowali m.in.: medale pamiątkowe, obrazy, zdjęcia, pocztówki, dokumenty związane z Piłsudskim. Wśród nich trzy dokumenty z podpisem Marszałka w szczególności związane z Kielcami, bo należące do trzech mieszkańców naszego miasta, którzy w 1914 r. zaciągnęli się do 1 Pułku Piechoty Legionów. Ponadto na wystawie znalazło się kilkadziesiąt druków ulotnych oraz drobnych, mało znanych wydawnictw (il. 2).

Postać Piłsudskiego przewijała się również na innych wystawach niepoświęconych bezpośrednio jego osobie. Przy okazji zorganizowanej w 2012 r. wystawy planszowej dotyczącej dziejów 4 Pułku Piechoty Legionów jedną z pierwszych plansz poświęcono Marszałkowi. W eksponowanej rok później na Rynku wystawie „Najkrótsza historia Kielc” na dwóch planszach zatytułowanych „Miasto legionów” i „Miasto i społeczeństwo” opisane zostały związki Marszałka z Kielcami. Piłsudczana znalazły się na odbywającej się w tym samym roku wystawie czasowej „Pamiętka Dnia Tego”, ukazującej część zbiorów kieleckiego kolekcjonera Marka Hieronima Pietrasa. Były to: medal pamiątkowy wydany z serii „Dzieje Narodu Polskiego od Mieszka I do Jana Pawła II”, autorstwa R. i A. Nowakowskich¹³, oraz telegram patriotyczny¹⁴.

Na udostępnionej zwiedzającym na przełomie 2014 i 2015 r. wystawie czasowej „Okруchy historii – kolekcja Stanisława Piotrowicza” wśród około 1000 eksponatów dotyczących historii polskiej wojskowości znalazły się: fotografia portretowa Piłsudskiego z 1915 r., plakat z wizerunkiem Marszałka Józefa Piłsudskiego – wykonany na zlecenie 12 Kompanii Geograficznej 2 Korpusu Polskiego, znaczek okolicznościowy „Kopiec Józefa Piłsudskiego” oraz łopatką-cegiełka, pamiątka budowy kopca Józefa

13 Piłsudski występuje na medalu wspólnie z Ignacym Janem Paderewskim oraz Romanem Dmowskim.

14 Wydany w 1930 r. nakładem Drukarni Narodowej w Warszawie telegram z przedstawieniami Józefa Piłsudskiego i Józefa Poniatowskiego.

Il. 3. Fragment wystawy stałej „Z dziejów Kielc” z obrazem Praussa „Scena legionowa wśród skał”, obok w gablocie maska pośmiertna Marszałka

Piłsudskiego w Krakowie. Z kolei w 2015 r. na wystawie czasowej „Wizerunek miasta” pokazana była fotografia Piłsudskiego z jego pobytu w Kielcach w 1921 r.

Ponadto piłsudczana znajdują się również na wystawie stałej „Z dziejów Kielc”, w części ekspozycji poświęconej I wojnie światowej i dwudziestoleciu międzywojennemu prezentowany jest m.in. obraz „Scena legionowa wśród skał”¹⁵, którego autorem jest prawdopodobnie znany kielecki malarz Stanisław Prauss (il. 3), oraz kopia maski pośmiertnej Piłsudskiego, wykonana przez znanego kieleckiego rzeźbiarza Sławomira Micka. W gablocie znajduje się album Franciszka Augustyna, kielczanina, żołnierza 4 Pułku Piechoty Legionów, zawierający ok. 240 fotografii, na których znajdują się m.in. żołnierze i kadra dowódcza 4 Pułku Piechoty Legionów, a także Józef Piłsudski i prezydent Ignacy Mościcki. Zwiedzający wystawę stałą mają okazję odsłuchać nagrania głosu Marszałka oraz obejrzeć 30-minutowy film Witolda Biegańskiego, stanowiący relację z V Marszu Szlakiem Kadrówki, który odbył się w 1926 r. W filmie wyeksponowana została postać Piłsudskiego, zwłaszcza podczas jego pobytu w Kielcach. Na ścianach wiszą zdjęcia ukazujące wyjazd sztabu 1 Pułku Piechoty Legionów sprzed dawnego Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach, kompanię honorową przy platformie kolejowej z trumną Józefa Piłsudskiego na dworcu kolejowym w Kielcach, wnętrze Domu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego im. Józefa Piłsudskiego oraz tablica informacyjna „Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego”.

Należy podkreślić, że również przy okazji rocznic wkroczenia do Kielc Pierwszej Kompani Kadrowej czy Święta Niepodległości piłsudczana są prezentowane na wystawie w holu muzeum, np. w okresie od lipca do sierpnia 2014 r. ekspozowano m.in.:

15 Wśród postaci występuje jedna w typie Piłsudskiego.

medal wykonany w 1917 r. przez Konstantego Laszczkę, medal upamiętniający odbudowę Pomnika Czynu Legionowego w Kielcach oraz popiersie Piłsudskiego.

Postać Piłsudskiego jest obecna nie tylko na organizowanych przez muzeum wystawach, ale również w działalności edukacyjnej muzeum, stanowiącej niezbędne uzupełnienie aktywności wystawienniczej, często ograniczonej miejscem i formą prezentowania wystawy.

Już w 2008 r. równolegle z wystawą „Przystanek Niepodległość” Muzeum Historii Kielc wspólnie z Samorządowym Ośrodkiem Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli oraz Świętokrzyskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach zorganizowało konkurs plastyczny „Polsko, nie jesteś Ty już niewolnicą”. Jednym z bohaterów nadesłanych prac był Józef Piłsudski. Rozdanie nagród nastąpiło 4 listopada 2008 r. w siedzibie Muzeum Historii Kielc.

O Marszałku mówiono również podczas organizowanych przez Muzeum Historii Kielc spotkań edukacyjnych, prowadzonych przez pracowników muzeum lub zaproszonych gości. Tematyka ta często gościła na spotkaniach Muzealnego Klubu Historycznego, prowadzonego przez słuchaczy Świętokrzyskiego Uniwersytetu III Wieku, np. 16 maja 2009 r. Amelia Sołtysiak zaprezentowała prelekcję „Przez tajgę do Kielc i Krakowa – J. Piłsudski”, a 14 listopada Stanisława Doryń przedstawiła „Tradycje legionowe i związki Józefa Piłsudskiego z Kielcami”.

W muzeum kilkakrotnie organizowano pokazy filmów związanych z Piłsudskim.

W dniach 4 i 5 czerwca 2009 r. odbył się retrospektywny przegląd filmów Józefa Gębskiego z okazji czterdziestolecia pracy twórczej i siedemdziesiątych urodzin autora. Podczas pokazu zaprezentowano m.in. film „Kadrówka”. Spotkanie poprowadził prof. dr hab. Grzegorz Miernik z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. W sierpniu tego roku w trakcie „Wieczornego spotkania z filmami Zbigniewa Chodaka” można było zobaczyć film „Józef Piłsudski i jego związki z Kielcami”. Muzeum Historii Kielc organizowało również kilkakrotnie pokaz filmu Witolda Biegańskiego „Marsz szlakiem Pierwszej Kompani Kadrowej” z 1926 r.

Tematy dotyczące fotografii legionowej w zbiorach muzeum, eksponowania postaci Józefa Piłsudskiego w karykaturze oraz na pomnikach w dwudziestoleciu międzywojennym poruszano na spotkaniach edukacyjnych pt. „Wieczór w muzeum”.

W 2017 r. w ramach nowego cyklu spotkań muzealnych pt. „Spotkanie z kolekcjonerem” Jerzy Osiecki i Stanisław Wyrzycki zaprezentowali najciekawsze obiekty ze swoich kolekcji, związane z postacią Marszałka.

Rola Piłsudskiego w dziejach miasta jest opisywana w ofercie edukacyjnej skierowanej do uczniów znajdujących się na wszystkich szczeblach edukacyjnych. Dla najmłodszych zaplanowano zajęcia zatytułowane „Wprowadzenie do dziejów miasta”, podczas których oprócz informacji o historii Kielc można dowiedzieć się również o najważniejszych postaciach historycznych z nimi związanych, m.in. o Józefie Piłsudskim. Dla nieco starszych uczniów przygotowane zostały lekcje „Kielce moje miasto”, gdzie postać Piłsudskiego występuje jako jedno z wielu zagadnień, oraz dotycząca głównie związków Marszałka z Kielcami – „Kielce miastem legionów”, która przedstawia polityczną i wojskową działalność Józefa Piłsudskiego, a także jego związki z Kielcami. Pod tym samym tytułem organizowane są spacerowe, w czasie których uczniowie zwiedzają w mieście miejsca związane z Marszałkiem.

Postać Piłsudskiego omawiana jest również na zajęciach muzealnych prowadzonych w ramach projektu „Edukacja w Miejscach Pamięci”, realizowanego we współpracy z Ośrodkiem Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach i Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta Kielce¹⁶.

16 Projekt pilotażowy realizowany był od lutego 2016 r. Wzięło w nim udział 75 klas ze szkół podstawowych

Tematyka ta była poruszana ponadto na spotkaniach organizowanych poza siedzibą muzeum. W 2012 r. podczas spotkania z cyklu „Wózek z historią”, dotyczącego historii pl. Wolności, wśród wielu fotografii znalazły się zdjęcia z mszy polowej z udziałem Piłsudskiego podczas V Zjazdu Legionistów oraz z odbywających się w tym miejscu po jego śmierci uroczystości żałobnych. Marszałek był również jednym z tematów spotkania „Kielce – miastem wielu bohaterów”, które odbyło się 3 marca 2017 r. w filii nr 4 Biblioteki Miejskiej.

Oprócz tego Muzeum organizowało i uczestniczyło w debatach i konferencjach związanych tematycznie z Józefem Piłsudskim. W 2008 r. pracownicy Muzeum Historii Kielc wzięli udział w konferencji „Kielecczyzny drogi do niepodległości” w Instytucie Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Dwa lata później, 25 stycznia 2012 r. odbyła się zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego i Muzeum Historii Kielc debata historyczna „Od powstania styczniowego do utworzenia II Rzeczypospolitej. Kontrowersje wokół wyboru drogi prowadzącej do odzyskania niepodległości”, podczas której można było wysłuchać referatu „Społeczeństwo polskie wobec Legionów Polskich Józefa Piłsudskiego – fakty i mity”, zaprezentowanego przez prof. dr hab. Marka Przeniosło.

W 2014 r. w 100. rocznicę wybuchu I wojny światowej Muzeum Historii Kielc wspólnie z Archiwum Państwowym w Kielcach przygotowało konferencję „Kielce – rok 1914”. Poruszono na niej m.in. kwestie dotyczące tradycji legionowych w Kielcach w okresie międzywojennym oraz sposobu przedstawiania Piłsudskiego w programach szkolnych. Wszystkie wystąpienia zostały opublikowane rok później w VIII tomie Studiów Muzealno-Historycznych. Z innych publikacji muzealnych, w których jest mowa o Marszałku, należy wspomnieć o wydawnictwie zbiorowym „Kielce przez stulecia”¹⁷, „Miejsca pamięci narodowej w Kielcach” autorstwa Cezarego Jastrzębskiego, Konrada Otwinowskiego i Magdaleny Otwinowskiej, gdzie opisane zostały miejsca upamiętnienia Józefa Piłsudskiego w Kielcach, oraz o informatorach i katalogach wystaw czasowych: „Przystanek Niepodległość”, „Pamiętka dnia tego”, „Okrucho historii – kolekcja Stanisława Piotrowicza”, a także do stałej wystawy „Z dziejów Kielc”. Ponadto opublikowane zostały w wersji książkowej wystawy planszowe „Józef Piłsudski na pomnikach w II Rzeczypospolitej” i „Najkrótsza historia Kielc”.

Należy podkreślić, że ekspozycje związane z Piłsudskim zostały wykorzystane w realizowanych przez TVP3 Kielce odcinkach programu „Pocztówki z Kielc”¹⁸.

Na podstawie powyższych przykładów widać, że postać Piłsudskiego stanowiła i stanowi ważny wątek w działalności Muzeum Historii Kielc, poczynając od gromadzenia muzealiów, poprzez wykorzystywanie ich na wystawie stałej i wystawach czasowych, a kończąc na działalności edukacyjnej. Warto zauważyć, że piłsudczana to niewielka, ale ciągle powiększająca się część muzealiów¹⁹. Są to jedne z najczęściej wykorzystywanych ekspozycji w projektach wystawienniczych i edukacyjnych. Należy podkreślić, że wszystkie formy działalności muzeum związane z Józefem Piłsudskim spotykają się z życzliwym zainteresowaniem kielczan.

---

i gimnazjów, łącznie ok. 1875 uczniów. We wrześniu tego roku rozpoczął się właściwy projekt, w dwóch sesjach jesiennej i wiosennej. Wzięło w nich udział ok. 180 klas i 4 500 uczniów. Projekt jest kontynuowany w 2017 r.

17 Artykuły dotyczące Piłsudskiego: U. Oettingen, *Wydarzenia militarne w latach 1914–1915. Powstanie I. Pułku Piechoty Legionów Polskich oraz Kielczanie w Legionach Polskich*, J.Z. Pająk, *Życie polityczne podczas I wojny światowej* oraz J. Główna, *Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego*.

18 W odcinkach zatytułowanych „Marszałek” i „Legiony”.

19 Obecnie w Muzeum Historii Kielc znajduje się ponad sto ekspozycji tego typu.

Bartłomiej Tambor (Kielce History Museum)

The Visibility of Józef Piłsudski in the Exhibition and Educational Activities of the Kielce History Museum

The paper devoted to one of the greatest figures in the history of Poland, Józef Piłsudski, discusses the creation of his myth through various forms of commemorating the marshal since the interwar period until the modern times, with particular attention paid to the activities of the Kielce History Museum. The author claims that Piłsudski constitutes an important part of the Museum's activities, starting from the Museum's website which displays the marshal's biography, through its permanent exhibition and educational activities. The exhibitions related to Marshal Piłsudski were discussed as well as other exhibitions and events in which he was one of the themes presented. Additionally, the paper concentrates on the forms of presenting Piłsudski in various publication and educational activities, including lectures, conferences and museum lessons.

It is worth stressing that exhibits related to Piłsudski represent a small but growing part of the museum exhibits. They are the museum collections most frequently used in various exhibition and educational projects, which contributes to their attractiveness.

Keywords: Józef Piłsudski, Kielce History Museum, education, exhibitions, exhibits